

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
24

RYNEK RZEPAKU

stan i perspektywy

ISSN 1231-269X

**ANALIZY
RYNKOWE**

LISTOPAD 2003

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja rzepaku – *E. Rosiak*
- III. Obroty rzepakiem – *E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny surowcami i produktami oleistych – *W. Dzwonkowski*
- V. Produkcja i sytuacja finansowa przemysłu tłuszczowego – *J. Bielecki, E. Wąsiewicz*
- VI. Ceny detaliczne i spożycie tłuszczów roślinnych – *E. Rosiak*
- VII. Sytuacja na światowym rynku nasion oleistych i olejów roślinnych – *J. Burakiewicz*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr inż. Ewa Rosiak

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

Jan Bielecki

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

dr inż. Jan Burakiewicz

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

mgr Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 616

mgr Elżbieta Wąsiewicz

• MRiRW •

Tel.: (0·prefiks·22) 623-20-11

mgr inż. Teresa Zdziarska

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 440

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 3.11.2003 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Mateńko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w czerwcu 2004 r.

REASUMPCJA

W 2003 r., z powodu niekorzystnych warunków pogodowych (ostra zima, a następnie wiosenno-letnia susza), nastąpiło niewielkie zmniejszenie powierzchni zbiorów i duże plonów rzepaku. W ślad za tym odnotowano znaczący spadek jego zbiorów. Według nieostatecznych danych GUS, tegoroczne zbiory rzepaku wyniosły 753,6 tys. ton i były niższe od zbiorów ubiegłorocznych o 199,1 tys. ton (o 20,9%).

Powierzchnia zbiorów rzepaku (ozimego i jarego łącznie) wyniosła 426,3 tys. ha i była mniejsza od ubiegłorocznej o 12,7 tys. ha (o 2,9%). Powierzchnia zbiorów rzepaku ozimego zmalała do 345,5 tys. ha, tj. o 13,9% w porównaniu z ubiegłoroczną, zaś rzepaku jarego wzrosła do 80,8 tys. ha, tj. o 115,5%. Na skutek strat zimowych zaorano ok. 150 tys. ha rzepaku ozimego, tj. ok. 30% powierzchni zasianej. Połowę zaoranych plantacji przesiano rzepakiem jarym.

Plony rzepaku (po przeliczeniu do wilgotności normatywnej 13%) wyniosły 17,7 dt/ha i były niższe od ubiegłorocznych o 4,0 dt/ha (o 18,4%). Tak niskie plony, po raz ostatni wystąpiły w połowie lat 90., kiedy to w dwóch kolejnych latach zaorano ponad połowę plantacji, a plony rzepaku obniżyły się do 15,9 dt/ha w 1995 r. i 18,7 dt/ha w 1996 roku.

W III kwartale 2003 r. skupiono 599 tys. ton rzepaku (ok. 80% zbiorów), tj. o 1% więcej niż w analogicznym okresie 2002 roku. Przeciętna cena skupu rzepaku przemysłowego (o nieokreślonych standardach jakościowych) wzrosła do 1016 zł/t, tj. o 19% w porównaniu z III kwartałem 2002 roku. Ceny rzepaku standaryzowanego (oczyszczonego, o wilgotności nasion nie przekraczającej 7%) najczęściej wahały się od 1030–1050 zł/t, wobec 870–890 zł/t w analogicznym okresie poprzednim.

Wysoki poziom cen i poprawa opłacalności produkcji rzepaku zachęcały plantatorów do zwiększenia areálu uprawy rzepaku ozimego pod przyszłoroczne zbiory. Przeszkodą były jednak niekorzystne warunki pogodowe (susza) w okresie jego zasiewów. Według wstępnych szacunku IERiGŻ, rzepak ozimy pod zbiory 2004 r. zasiano, podobnie jak pod zbiory 2003 r., na powierzchni ok. 470–490 tys. ha. W prze-

ciężnych warunkach pogodowych w 2004 r. areál uprawy rzepaku (ozimego i jarego łącznie) przekroczy 500 tys. ha, jego plony osiągną poziom ok. 21–22 dt/ha (średnia z ostatniego pięciolecia), a zbiory wyniosą ponad 1 mln ton. Nastąpi poprawa relacji popyt/podaż na krajowym rynku rzepaku, w wyniku której można oczekiwać niewielkiego spadku jego cen.

W sezonie 2003/04 na rynku rzepaku występuje znacząca przewaga popytu nad podażą. Krajowe zasoby rzepaku (zapasy początkowe + produkcja) na początku sezonu wyniosły 770 tys. ton i były o jedną piątą mniejsze niż przed rokiem. Niedobór podaży rzepaku w stosunku do zapotrzebowania rynku wewnętrznego ocenia się na ok. 200 tys. ton. Dlatego w drugiej połowie sezonu 2003/04 Polska będzie importem nasion rzepaku lub zwiększy import olejów surowych.

W sezonie 2003/04 przemysł tłuszczowy przerobi ok. 750 tys. ton rzepaku, tj. o 13% mniej niż w sezonie poprzednim. Produkcja surowego oleju rzepakowego i śrutu rzepakowej wyniesie odpowiednio ok. 300 tys. ton i ok. 450 tys. ton. Produkcja tłuszczów roślinnych konsumpcyjnych przejściowo obniży się do ok. 660 tys. ton, tj. o 7% w porównaniu z rokiem poprzednim, w tym produkcja margaryni obniży się do ok. 340 tys. ton, tj. o ok. 8%. W 2004 r. przewiduje się ponowny, niewielki wzrost produkcji głównych wyrobów przemysłu tłuszczowego.

W I półroczu 2003 r. sytuacja finansowa przemysłu tłuszczowego była lepsza niż przed rokiem. Przemysł tłuszczowy generował zyski, lecz w dalszym ciągu miał bardzo niską płynność finansową. W skali całego 2003 r. nie przewiduje się istotnej poprawy stanu finansowego przemysłu tłuszczowego w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2003 r. gorsze będą wyniki handlu zagranicznego w sektorze oleistych. Wzrośnie import nasion oleistych i olejów roślinnych, zaś eksport rzepaku i produktów jego przerobu obniży się. Wydatki na import surowców i produktów oleistych wzrosną prawdopodobnie do ok. 540 mln USD, tj. o ok. 11% w porównaniu z 2002 r., a wpływy z ich eksportu zmniejszą się

do ok. 43 mln USD, tj. o ok. 10%. W 2003 r. deficyt w obrotach oleistymi zwiększy się o ponad 50 mln USD w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniesie ok. 540 mln USD. Dalsze pogłębienie deficytu w obrotach oleistymi przewidywane jest w I półroczu 2004 roku.

W 2003 r., podobnie jak w roku poprzednim, ceny detaliczne tłuszczów roślinnych systematycznie wzrastają. Drugi rok z rzędu, szybciej drożeją oleje roślinne niż margaryny. W relacji rok do roku, jak i grudzień do grudnia wzrost cen tłuszczów roślinnych znacząco przekroczy stopę inflacji, w tym wzrost cen żywności. Tłuszcze roślinne podrożeją względem tłuszczów zwierzęcych, których ceny z uwagi na wysoką ich produkcję i podaż będą niższe niż przed rokiem. Przewidywany w 2004 r. wzrost cen tłuszczów zwierzęcych będzie sprzyjał dalszym podwyżkom cen tłuszczów roślinnych.

W 2003 r. z powodu relatywnego podrożenia tłuszczów roślinnych względem zwierzęcych, ich spożycie, według bilansów, będzie o 1–2% niższe niż w roku poprzednim i wyniesie 19,1–19,3 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Nie przewiduje się istotnych zmian w spożyciu tłuszczów roślinnych w 2004 roku. W latach 2003–2004 przetwórstwo wtórne może zagospodarować ok. 40% krajowej podaży tłuszczów roślinnych, wobec 37% w 2002 r. i 32% w 2001 roku.

W sezonie 2003/04 światowe zbiory nasion oleistych, według prognozy Oil World, wyniosą 342 mln ton i będą o ponad 5% wyższe niż w sezonie poprzednim. Wzrośnie produkcja wszystkich oleistych, z wyjątkiem kopry. Światowe zbiory rzepaku wzrosną o 11%, słonecznika o 10%, a soi tylko o 3%. Odnotowany w sezonie 2003/04 spadek zbiorów soi na półkuli północnej, w szczególności w USA, zostanie prawdopodobnie z nadwyżką zrekompensowany wzrostem jej zbiorów w krajach Ameryki Łacińskiej. Dlatego w drugiej połowie sezonu 2003/04, przy wzroście dostaw soi z krajów Ameryki Łacińskiej, sytuacja popyto-podażowa na światowym rynku nasion i olejów roślinnych może poprawić się, co powinno doprowadzić do spadku ich cen.

SUMMARY

Reflecting unfavourable weather conditions (strong winter followed by a draught in the spring-summer period) there was a slight decline in rapeseed and a sharp decline in rapeseed yield in 2003. Therefore this year's crops were significantly down from the previous year. According to the CSO data rapeseed crops in 2003 totalled 753,6 thousand tons, which was 199,1 thousand tons or 20,9% below the level recorded in 2002.

The rapeseed area (winter and spring varieties) amounted to 426,3 thousand ha, which was 12,7 thousand ha or 2,9% down from 2002. Harvested area of winter rapeseed declined to 345 thousand ha, i.e. by 13,9% as compared to 2002. The area of spring varieties increased by 115,5% to 80,8 thousand ha. Due to winter damage about 150 thousand ha (30% of total autumn plantings) of winter varieties were re-ploughed. Roughly a half of re-ploughed area was re-sown with spring varieties.

Rapeseed yields (calculated in terms of standardised moisture content – 13%) declined by 18,4% or 4,0 dt/ha to 17,7 do ha, which was the lowest level since mid 90's, when rapeseed plantations were in 50% re-ploughed two times in row and yields declined to 15,9 and 18,7 dt/ha in 1995 and 1996 respectively.

The procurement of rapeseed in the III quarter of 2003 amounted to 599 thousand tons (about 80% of total crop), i. e. 1% more than procured in a relevant period of the year 2002. Average procurement price (standardised and not standardised lots) increased by 19% 1016 PLN/t. The prices of standardised deliveries (cleaned, with moisture content below 7%) fluctuated in most cases around 1030–1050 PLN/t versus 870–890 PLN/t a year ago.

High level of rapeseed prices and so an improvement in the profitability of rapeseed production enhanced the producers to increase planting under the next year's crop. However unfavourable weather conditions (a drought) stroking in the planting period was a serious obstacle. Accord-

ing to preliminary estimations of the Institute of Agricultural and Food Economy rapeseed plantings under 2004 crop were conducted over some 470–490 thousand ha. Assuming average weather conditions total area of rapeseed (winter and spring varieties) under the harvest in the year 2004 is forecast to exceed 500 thousand ha, with yields of 21–22 dt/ha, which would give the crop over 1 mio tons. If these projections were correct the market would face supply pressure triggering a slight decline in rapeseed prices.

The 2003/04 season is featured with an excessive demand. Domestic supply (defined as opening stocks plus current crop) at the beginning of the season totalled 20% down from the previous season at 770 thousand tons. Rapeseed shortages are estimated at about 200 thousand tons. Therefore in the second half of the 2003/04 Poland will turn to the position of net importer of rapeseed or will increase the import of raw oils.

Rapeseed crushings in the 2003/04 season are forecast at about 750 thousand tons, i.e. 13% down from the 2002/03 season. The production of raw rape oil and rape meal would then total respectively at some 300 and 450 thousand tons. The production of edible vegetable fats may temporarily decline by 7% to about 660 thousand tons, including the decline in margarine production by 8% to about 340 thousand tons. A slight increase in the output of main fat products is forecast for 2004.

As compared to the first half of 2002 financial standing of fat industry in the first half of 2003 improved. Fat industry generated profits but its financial liquidity was still at a very low level. In the whole 2003 the situation in this regard is unlikely to change.

In the year 2003 the results foreign trade in oilseeds are expected to deteriorate. The imports of oilseeds and vegetable oils are to increase while the exports of rapeseed and its derivatives would decline. The expenditure on imports are forecast to increase by 11% to about 540 mio USD, whi-

le the revenue on exports are forecast to decline by 10% to about 43 mio USD. Thus, as compared to the previous year, the negative balance of trade in oilseeds would deteriorate by 50 mio USD to about 540 mio USD. In the first half of 2004 the negative balance is expected to deteriorate further.

Similarly to the previous year retail prices of vegetable fats in 2003 are constantly growing. For the second year in row the prices of vegetable oils grow faster than the prices of margarine. The growth in vegetable fats prices will significantly exceed the inflation rate, including the food price index as compared year-to-year and December-to-December. Reflecting bulk production and supply the prices of animal fats are likely to decline. Therefore the relative prices of vegetable fats versus animal fats will increase. The growth in the prices of animal fats anticipated for 2004 will support further rises in the prices of vegetable fats.

Reflecting the increase in relative prices the consumption according to balance sheet figures is expected to decline by some 1–2% to 19,1–19,3 kg per capita. None of significant changes are forecast in consumption are forecast in 2004. Over the period of 2003–2004 the secondary processing is likely to utilise about 40% of domestic supply of vegetable fats versus 37 and 32% in 2002 and 2001 respectively.

According to the forecast of Oil Word, the world crops of oilseeds in the 2003/04 season are expected 5% up from the previous season at 342 mio tons. The production of all major oilseeds (except of copra) will increase. World production of rapeseed and sunflower would increase by 11 and 10% respectively, while soybean production just by 3%. Reported in the 2003/04 season decline of soybean crop in Northern hemisphere, in particular in the US will be offset with the increase in production in Latin America. Therefore bulk supplies of soybean from Latin America may relax tight situation on the world market in the second half of the season, which would push the price down.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek owoców i warzyw /23/ • listopad 2003,
2. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /18/ • grudzień 2003,
3. Popyt na żywność /4/ • grudzień 2003,
4. Rynek cukru /24/ • grudzień 2003,
5. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /25/ • kwiecień 2004,
6. Rynek pasz /15/ • kwiecień 2004,
7. Rynek mleka /26/ • kwiecień 2004,
8. Rynek ziemniaka /25/ • kwiecień 2004,
9. Rynek drobiu i jaj /25/ • maj 2004,
10. Rynek mięsa /26/ • maj 2004,
11. Rynek zbóż /26/ • czerwiec 2004,
12. Rynek rzepaku /25/ • czerwiec 2004,
13. Rynek ziemi rolniczej /7/ • wrzesień 2004.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2003 roku wynosi 34 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
